

אגף תכנים, תוכניות,
הכשרה והשתלמויות

הכי חשוב לפני עלות השחר

לקראת תשעה באב (חט"ב – חט"ע)

תשעה באב הוא יום תענית המסיים את ימי בין המצרים, שראשיתם בי"ז בתמוז. המקור לצום תשעה באב בדברי הנביאים והוא נקבע במשנה לציון חורבן בתי המקדש – חורבן בית ראשון בשנת 422 לפנה"ס בידי צבאו של נבוכדנצר השני מלך בבל, וחורבן בית שני בשנת 70 לספירה בידי הצבא הרומי ובראשו המצביא טיטוס. התענית חלה ביום ט' באב והיא שיאה של האבלות של תקופת ימי בין המצרים. בתענית זו מתאבלים גם על אסונות נוספים שאירעו לעם היהודי לאורך הדורות, לאו דווקא בתאריך זה, ובמיוחד על אסונות שהתחוללו סמוך לתשעה באב. תענית זאת היא החמורה מבין ארבע התעניות על חורבן בית המקדש. לפי המסורת, לעתיד לבוא, יהיה תשעה באב, כשאר הצומות על החורבן, ליום של חג ושל שמחה. (מתוך ויקיפדיה)

מטרות

- לעמוד על משמעותו של תשעה באב כיום אבל לאומי ישראלי.
- לדון בחשיבותו של זיכרון משותף לחיזוק הרוח והאמונה בעתיד טוב יותר.

מהלך הפעילות

תשעה באב

- מה ידוע לכם על התאריך תשעה באב?
- צפו בסרטון [נקודת האור של תשעה באב | כאן מציינים](#) (3:11 דקות). האם הסרטון שינה את התייחסותכם ליום זה? הסבירו.
- מה הרלוונטיות שבזווית הראייה המוצעת בסרטון לחייכם?

המנחה יקרא קטע זה:

חכמים תקנו כמה תקנות שנועדו להזכיר לנו את חורבן בית המקדש. חלק מהתקנות קשורות לזמנים שבהם אדם שמח מאוד. זאת משום שדווקא בשעה שאדם מצליח להגיע להישג שנותן לו סיפוק, דווקא אז עליו לזכור שהשמחה עדיין אינה שלמה הואיל ובית המקדש חרב.

לכן תקנו חכמים שבשעה שאדם בונה את ביתו, בשלב האחרון של הסיוד, רגע לפני שהוא מסיים את בניית ביתו הפרטי – באותה שעה עליו לזכור שהבית הכללי, בית המקדש, עדיין חרב. כזכר לחורבן, עליו להשאיר בביתו מקום של אמה על אמה לא מסויד. באמצעות תקנה זו, לימדו אותנו חכמים שביתו הפרטי של אדם אינו יכול להיות מושלם לגמרי כל זמן שבית המקדש אינו בנוי. לכן צריך להשאיר שטח של אמה על אמה לא מסויד. אמה היא בערך חצי מטר, ואם כן, למעשה, יש להשאיר שטח של חצי מטר על חצי מטר לא מסויד. (על פי: אתר [ישיבה](#))

- לדעתכם, מדוע מצאו חז"ל לנכון לקבוע הלכות לשימור זכר החורבן דווקא בזמנים שבהם אדם שמח במיוחד?
- מהו הקשר בין הנחיה זו של חז"ל לסרטון שבו צפינו?
- האם הרצון לשמר את זכר החורבן רלוונטי לימינו? נמקו.

מה נזכור וכיצד

המנחה יבקש מכל אחד מהמשתתפים לציין שלושה אירועים היסטוריים לאומיים שחשוב לדעתו לזכור ולהנציח. המנחה יאסוף את תשובות המשתתפים ויכתוב אותן על הלוח.

- אילו אירועים חזרו אצל מרבית המשתתפים? לדעתכם, מדוע נבחרו אירועים אלה?
- מה המשותף לאירועים שחזרו אצל משתתפים רבים, בניגוד לכאלה שלא?
- לדעתכם, איזה סוג אירוע ראוי להיות לחלק מהזיכרון הלאומי?
- האם אירועים אלו מצוינים בלוח השנה? כיצד?
- הציעו דרכים לעיצוב זיכרון אירועים.

שתי גישות בעיצוב זיכרון

חלוקת שני קטעי קריאה ([נספח](#)).

דיון

1. מהו המסר שעולה מכל אחד משני הקטעים?
2. עם איזו מהגישות אתם מזדהים? הסבירו.
3. אילו מחירים ואילו רווחים נובעים מכל אחת מהעמדות?
4. מה החשיבות שביצירת זיכרון משותף לקבוצה – משפחה, קהילה, מדינה ואומה?
5. האם אנחנו רוצים "שכולם יזכרו, כדי שאוכל לנוח" או שהזיכרון מחייב אותנו לעשייה? פרטו.
6. מה לדעתכם הקשר בין זיכרון לאומי קולקטיבי לצמיחה במישור הלאומי?

נספח

שהר הזיכרון יזכור במקומי / יהודה עמיחי

שהר הזיכרון יזכור במקומי,
זה תפקידו. שהגן לזכר יזכור,
שהרחוב על שם יזכור,
שהבניין הידוע יזכור,
שבית התפילה על שם אלוהים יזכור,
שספר התורה המתגלגל יזכור...
שחיית השדה ועוף השמים יאכלו ויזכרו,
שכולם יזכרו. כדי שאוכל לנוח.

דברי הרב ליכטנשטיין לפרשת וארא

אומות העולם קובעות ימי זיכרון לנצחונות והצלחות, ואילו כשלונות מנסות הן להשכיח. לכנסת ישראל (ביטוי שמשמעותו עם ישראל) אופי אחר – אין לה זיכרון סלקטיבי; היא מחדירה לתודעה לא רק את הזוהר והשגשוג אלא גם תקופות חורבן. זיכרון העבר, על הטוב והמר שבו, הוא חלק מהווייתנו וחוייתנו. ימי הצומות הם ימים שבהם כנסת ישראל מתייחדת עם צרותיה ותלאותיה. יש ערך מסוים בזיכרון זה כשלעצמו – להתייחד עם העבר, לעמוד על מורכבות קיומנו ולראות את הרצף עבר-הווה-עתיד. (מתוך: אתר ישיבת הר עציון, דף קשר מספר 75)